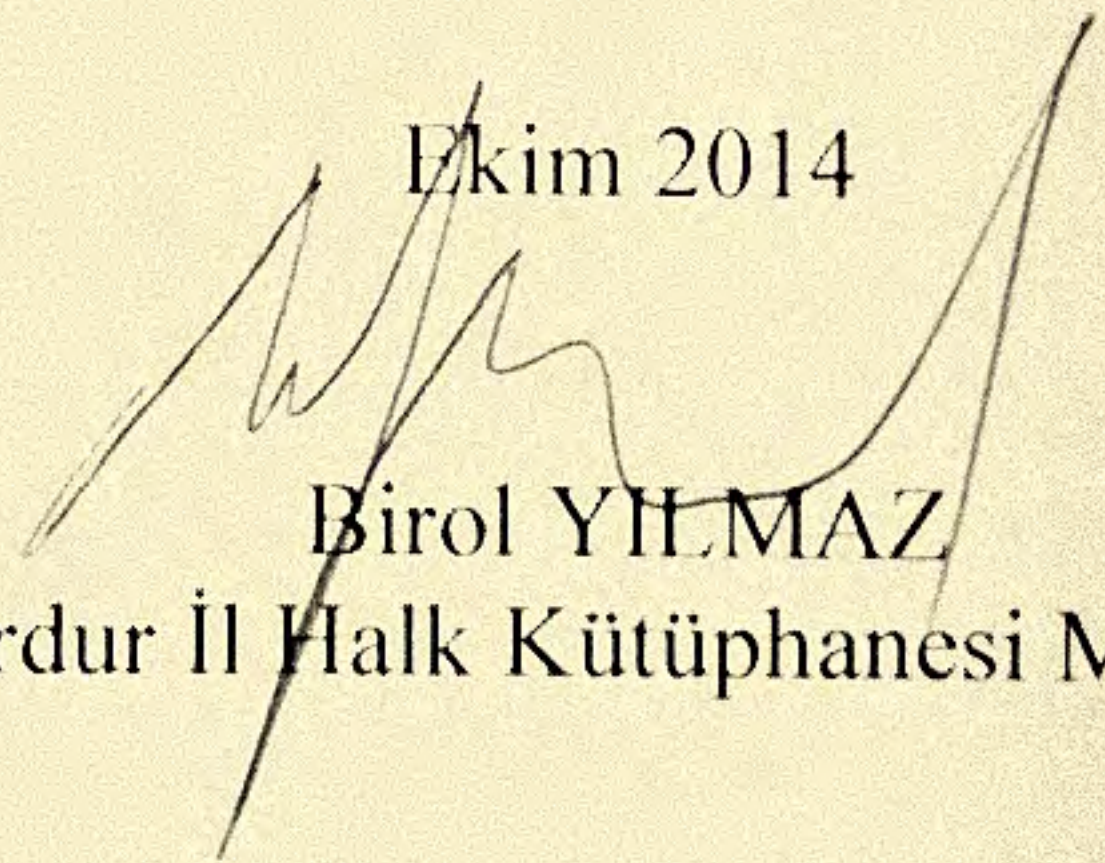

TEŞEKKÜR

Burdur İl Halk Kütüphanesi arşivimizde bulunan ve ilki 1937 yılında Burdur Halkevi tarafından yayınlanmaya başlanılan Ülker Dergisi'ni, Burdur ile ilgili bilimsel araştırma yapan kişilere kaynak olması amacıyla PDF formatında dijital ortama aktarıp yayınlamaya karar verdik (2 - 6. Sayılar). Böyle bir çalışmayı yapmamızdaki amaç Ülker Dergisi'nin kütüphanemizde tek nüsha olması nedeniyle yıpranmasını engellemek ve araştırmacıların ilgili kaynağa ulaşımını kolaylaştırmaktır.

Ülker Dergisi'nden Cumhuriyetin ilk yıllarına ait Burdur ile ilgili folklor, tarih, yaşam, sağlık, coğrafya, edebiyat ve ekonomi gibi konularda önemli bilgilere ulaşılmaktadır. Burdur yöre kültürüne ilişkin önemli veriler içeren bu derginin dijital ortama aktarılmasında öncülük eden ve tarama çalışmalarını takip eden Tarihçi Sayın **Osman KOÇIBAY**'a ve dijital ortama aktarma çalışmalarını yürütüp, çok değerli katkılarda bulunan Tarihçi Sayın **Fatih DEMİR**'e, Sayın **Mehmet KILIÇ**'a, Sayın **Salih SAYDAM**'a ve Sayın **Şükrü KORKMAZ**'a teşekkür eder, bu çalışmanın Burdur'a, Burdurlulara, Burdur sevdalarına ve Burdur ile ilgili çalışma yapan değerli araştırmacılara faydalı olmasını temenni ederim.

Ekim 2014

Birol YILMAZ
Burdur İl Halk Kütüphanesi Müdürü

İlkoklar

Burdur Halkevinin Aylık Dergisi

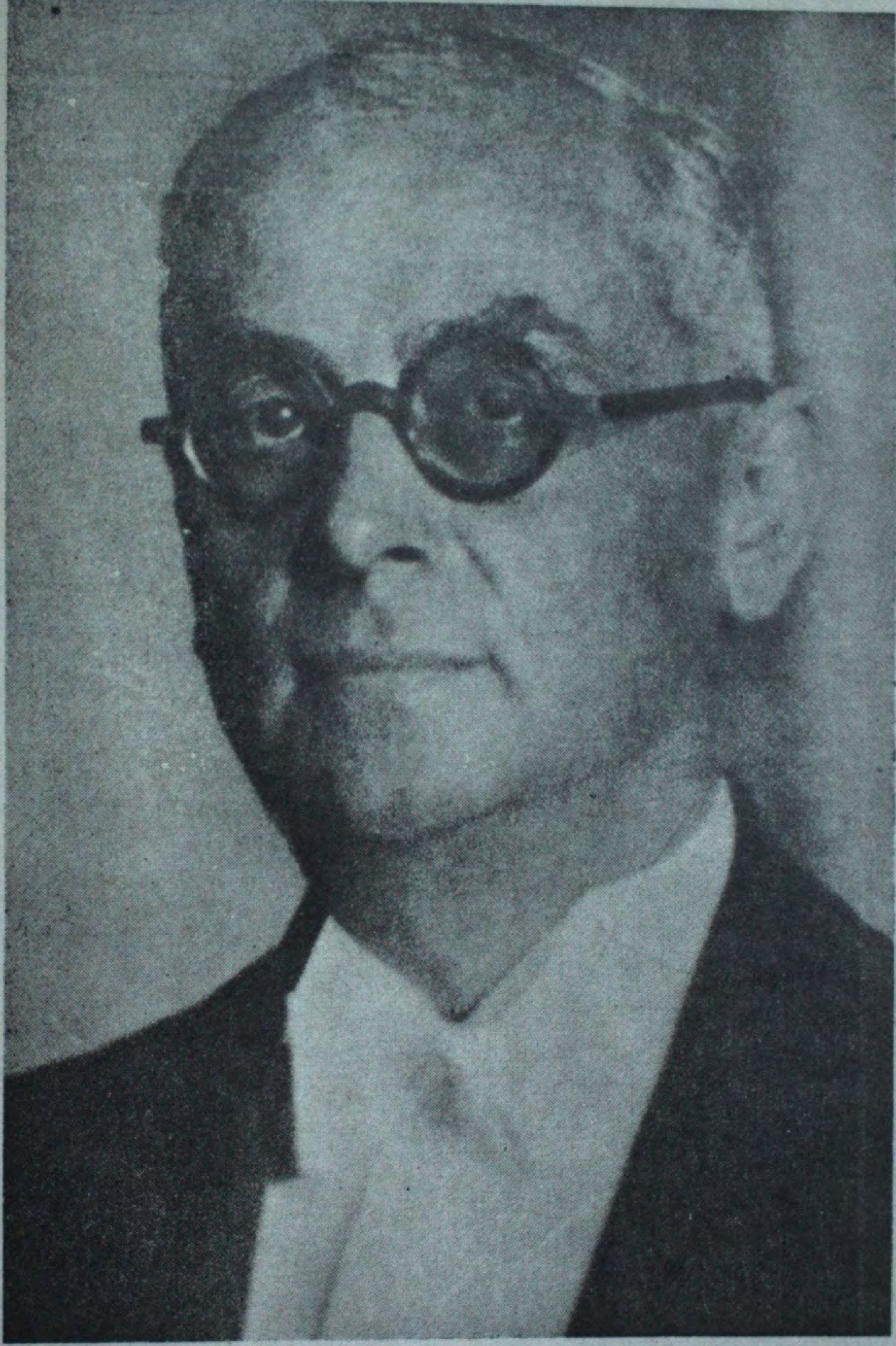
Yıl : 2

İkinci Kânun 1938

Sayı : 6

Başvekâlet - Hatay Marşı - Türk Edebiyatında Marş - Plâstik
Sanatlar ve Türkiye - Millî Marş - Cumhuriyet Marşı - Fevkâlbeşer
Ahmet Haşim - Kızılay - Mark Orel'den Fikirler - Vecizeler - Estetik

Sayın Bařvekilimiz Celal Bayar

ÜLKER

AYDA BİR ÇIKAR
Burdur Halkevi Dergisi

Yıl: 2

İkinci Kânun 1938

Sayı: 6

İnkılâp tarihinden vesikalar :

BAŞVEKÂLET..

İnkılâp tarihi ve idarî hukuk'la ilgili mühim mesele ve hadiseleri "Ülker," sayfelerinde ebediyete tevdi, programımızın önemli bir maddesi olduğu için, Büyük "İsmet İnönü,"nün kudsiyetle çevrili aziz şahsiyeti ve bütün ömür tazim, tebci ile anılacak harikulâde zaferlerle hâledar yüksek hatıraları önünde en derin saygı ve minnetle eğilir; yeni Başvekilimizin mefahirle dolu hizmetlerini tetviç edecek yüksek muvaffakiyet ve büyük makama ermiş olmalarını derin saygılarla kutlularız.

Bu münasebetle devletin en yüksek kültür ve idare organı (Ulus) un baş bektesini hürmetle mecmuamızın ilk sahifesine alıyoruz:

Dün geç vakit aldığımız tebliğ, yeni hükümetin teşekkül ettiğini bildirmiştir. Sihat ve İçtimai Yardım Bakanı Dr. Refik Saydam müstesna olmak üzere, eski bütün bakanlar ve siyasi müsteşarlar yerlerini muhafaza etmektedirler. Ekonomi bakanlığına tayin olunan Şakir Kesebir Ziraat bakanlığı vekilliğini de ifa edecektir.

İstifa eden İsmet İnönü'nün yüksek hatırası önünde bir daha eğilirken Cumhuriyet hükümetinin yeni reisi Celâl Bayar'ı yüksek saygı ile selâmlarız.

Celâl Bayar'ın başbakanlığında inkılâp idaresinin, ilk günden beri sarsılmayan istikrarı devam etmektedir. Çünkü bu istikrarı, inkılâbımızın muayyen prensiplerini, Kamutay ekseriyeti ve onun hükümeti vasıtasıyla tatbik eden parti ve onun banisi ve ebedi reisi Atatürk temsil eder. Bu nizam ve iktidar baki kaldıkça, vazife sahipleri arasındaki değişikten esrarlı tefsirler çıkarmağa uğraşanlar daima umusaya uğrayacaklardır.

Celâl Bayar'ın ne şahsı, ne de şahsiyetini yeniden tanıtmaya ihtiyaç var: Yeni Başbakanımız Anadolu ihtilâlinin başındanberi cephede, veya muhtelif idarelerin başında, yahut inkılâb mücadelesi saflarında, fakat daima Atatürk davasının hizmetindedir. Türk milletinin hürriyet, refah ve medeniyeti idealine Celâl Bayar, bütün bir hayat vakfetmiştir.

Başbakanımızın fikir ve hareketinde, esaslı vasıflar, vuzuh, katilik ve samimiliktir. Onunla iş başında temas edenler, her vakit, yüksek karakterli bir prensip ve icra adamı karşısında bulduklarını hissetmişlerdir. Celâl Bayar, yetiştirici şeflerdendir: Ona Türkiyenin banka ve ekonomi âleminde bütün bir kadro borçluyuz. O yalnız türk bankacılığını kurmuş değildir: Unsurunu da yaratmıştır. Celâl Bayar'ın ekonomi bakanlığına ne güç şartlar içinde geldiğini biliyoruz. Cihan buhranı içinde, ekonomi bakanlığı en güç imtihandır. Yeni Başbakanın bu imtihanı büyük bir muvaffakiyetle vermiş

HATAY MARŞI

*Türk hatay insanlığı, hürriyet isteyen genç;
İstiklâle ermekçin, yüksel, yürü, serden geç.
Bil ki: üstün bir vatan, hür olmakla tanılır;
Her milletin şerefi istiklâlle anılır.
Esir bir yurt, isterse, dolsun hep ilâhlarla;
Birgün bile anılmaz; ufku dolar ahlarla..
Bütün mazlum yaşayan milletler buna örnek;
Çek hatay sancığını, hatay sancığını çek..
Ve çık, göklere yüksel, ayyıldız kanadınla;
Dumlupınar ufkundan atıl, bağır, adınla!
Sürünmek, şunun bunun gölgesinde alçaklık;
Haykır dağlar üstünden; ben türküm, alnım açık,
Haykır: ezelden hürüm, hür yaşar, hür ölürüm,
Hataylı türk oğlu, ben, hatayda gömülürüm..
Ansın bizi milletler, nasıl hür yaşamakçin
Can verilirmiş... Nasıl, bir yurdu yaşatmakçin..
Türk hatay evlâtları, hürriyet isteyen genç!
“Ülkü..ye ermek için, dağlara çık, serden geç!..
Anlat ki; hür sancakta öztürk yaşayacaktır;
Zulüm, fesat arttıkça istiklâl doğacaktır..*

K. A.

İolduğu da malûmdur.

Yeni Başbakan memleket ekonomisinin mesuliyet makamında partisinin devletçilik davâsını takviye etti : O, devletçi prensipin zayıflığa uğramaması için onu mutlaka ve en muvaffak kılacak tedbirlere baş vurmuştur. Devletçiliğimizin bir hususiyeti var : Biz yalnız müdahaleci değiliz; aynı zamanda işletmeciyiz. Müdahalecilikte dünya devletlerinin ekserisiyle beraberiz. Tecrübeler istifademize açıktır. Bundan başka doğrudan doğruya fabrika, maden ve müessese işletiyoruz. Celâl Bayar bu hizmeti, büsbütün

yeni zihniyet ve usullerle tensik etmek lüzumunu, Kamutayda muhtelif kanun müdafaalarında izah etmiştir. Devletçilik prensipini muvaffakiyetsizlikle zayıflatabilir usuller yerine, onu muvaffakiyetlerle kuvvetlendirir usuller koymak !

Yeni Başbakan, İsmet İnönü hükümetlerinin medeniyetçi ve inşacı davasını yürütmekte devam edecektir. Yıllardanberi, müsbet bir inkişaf hareketinin ileriye doğru, mesud seyri içindeyiz; öyle kalacağız.

Celâl Bayar Hükümetine, bütün gönlümüzle muvaffakiyet dileriz.

Türk Edebiyatında Marş

Türk edebiyatında «Marş».

Tevfik Fikretin, meşhur millet marşı, Darülfünun, Darülmualimin marşlarıyla, büyük «Namık Kemal»in:

Arş ileri, arş bizimdir felâh;
Arş yiğitler, vatan imdadına..

sonuçlu marşı; ve :

Vatanın bağrına düşman dayamış hançerini,
Yokmudur kurtaracak, göksü yara maderini?

diyen heyecanlı ve hazin «Vatan marşı»yle malûmdur..

Fakat, meşhur «Marsiyez»de görülen:

Hürriyet, hürriyet... Aziz hürriyet;
Kirlî bir kan toprağımızı suluyor,
Haydi silâhlara vatandaşlar..

gibi kuvvetli ve yürekten kopan mısraları havi bir marşla,

Almanların:

Almanya; dünya üzerinde, her şeyin üstünü;
Eğer koruma, karşı koyma için kardeşçe
el'ele verirlerse...

diye başlayan siyasî ve terbiye verici düşüncelerle yazılmış marş gözönüne alınır; bir millî marşta ne gibi evsaf olması gerektiği kendiliğinden anlaşılır..

Burada Fikret'in «1908 de hürriyet âbidesi» için yazdığı harikülâde kitabeyi, hatırlamak zaruridir. Çünkü: bu eser ebedî bir «Millî marş» olmaya lâyık mükemmeliyettir. Ne yazık ki: bir kitabe olarak yazılmıştır:

Eğil saygiy'e ey türk; işte karşında bu heybetler.

Celâdetler kuşanmış yükselen tâkî hamiyettir..

Eğil ey türk, bu yer mihrabı hürriyet;
bu yüksek yer.

Mukaddes kiblei ikbali istiklâli millettir..

Vatan bir lânei idbara dönmüş, titrer,
ağlarken.

Koşanlar, kurtaranlar, şüphesiz şayanı minnettir..

Evet, şayanı minnettir, evet şayanı hürmettir.

Bu gaziler ki: en yüksek birer simayı necdettir..

Bugün, hürriyetin, milliyetin, namusu ümmidin.

Bu yurdu kurtaranlar, bil ki: Ey türk, hep bu hey'ettir..

Bu hey'et şanlı bir timsalidir hürriyetin, takdis.

Yaşar her türk için takdisi hürriyet ibadettir..

Bu örneklerden sonra şu hakikati işaret eylemek muvafık olur:

Şimdiye kadar bizde (Marş) diye bestelenen şiirlerin hiç birisi tam kemali haiz evsafa değillerdir.

Bu düşünce ile, millî marşımızın içtimaî, siyasî bir telkini ihtiva etmesini zarurî buluyor ve arf bir tecrübe eseri olarak şu yazı sonundaki iki parçayı neşrediyoruz:

Şüphesiz ki: bu parçalarda bütün (Lejant)lar teksif edilmiş değildir. Hattâ ilk bakışta belki sade ve basit görülür; fakat, dikkat ve itina ile her mısra üzerinde durulur; şiirin işlenmesinde hâkim olan zihniyet ve sanat endişeleri göz

önüne alınırsa... Her mısraın nesci içtimaî, felsefî, bediî bir kontrolden geçirilirse, verilecek hükmün müs-bet olması ihtimali vardır. Biz bu tecrübe eserlerinde istedik ki: her mısra mühim bir tezi müdafaa etsin..

Bununla beraber, şu mühim hakikati de kayda lüzum var: Bütün şumul ve kemalile bir (Millî marş) yazmak hiç bir sanatkâra nasip olmuş değildir.

Çünkü: hemen her milletin (Millî marş)ı birkaç meşhur eserden alınmış harikulâde mısraların bir araya gelmesiyle vücut bulmuştur.

Bundan başka gayet açık ve ilmî bir hakikat de şudur: bir milletin bütün mefahirini, faziletlerini, varlığını, mukadderatını, tarihini temsil edecek; bir (ulus)un bayrağı gibi dünya ufuklarını dolaşacak marşlar birkaç otorite, resmî makam veya heyetlerin takdiriyle anlaşılabilir; bunun en büyük misali inkilâp tarihimizde mühim bir hâdise teşkil eden (İstiklâl marş)ının intihap keyfiyetidir.

Bunun için ayrı ayrı bir vatan marş, bir cumhuriyet marş, bir millî marş müsabakası açılacağına, Kültür Bakanlığı yalnız bir (Millî marş) müsabakası açmalıdır. Çünkü: bu üç mukaddes mefhum hiç bîr vakit birbirinden ayıramaz.

Her üç mefhum bir büyük varlığın, bir birliğin, bir devletin tam ifadesidir. Hiç birisini diğerinden ayrı bir surette münakaşa ve

mutalaa imkânı yoktur. Bir Millî marş; hem cumhuriyet marş, hem istiklâl, hem vatan marşdır. Böyle bir marşın ölçüsü, mısralarının sayısı ve ne gibi fikirlere şekil alması kat'iyen müsabaka ilânında bahs edilmemelidir. Çünkü: her bakımdan muktedir bir sanatkâra direktif vermek, cidden manasız ve saygısız bir harekettir. Şüphe yok ki: bir millî marş yazacak şair büyük ve asıl bir sanatkâr olabilir. Direktif ve emirle sanat eserinin vücade gelemeyeceği, artık tekrarı lüzumsuz olan, bir hakikattir.

Büyük bir milleti temsil edecek (Millî marş), yani genç Türk devletin ebedî vasıflarını ve faziletlerini millete duyuracak ve yayacak ebedî bir cumhuriyet marş; bütün dünyada iştiyakla anılan, büyük, eşsiz vatanın güzelliklerini, üstünde yaşayan harikaları anlatacak, tunç mısralarla ebediyete götürececek bir (Vatan marş) için şaire direktif vermek, ve yazacağı (şiiir) in herhangi bir heyet veya resmî makam tarafından tetkik ve intihap edileceğini ilân etmek; ruhunda sanatın alevi yanan herhangi insana hakarettir. Bunun için sadece bir (Millî marş) müsabakası açılmalı ve müsabaka şartları yalnız şu esasları ihtiva etmelidir:

1 — En çok 24 mısradan ibaret büyük bir Millî marş yazılacaktır.

2 — Bu, marş tarihinden tarihine kadar 3 ay içinde yazılmış olacak.. Üstünde yazanın adı ve sanı değil, yalnız kendisince bilinen hususî bir şifre olacak.. Hiç

bir yere ve hiç bir kimseye gösterilmeyecek.. Müsveddesi saklanacak.

3 — Üçüncü ayın son günü, hepsi aynı günde iadeli taahhütlü ve kapalı bir zarf içinde posta ile Kültür Bakanlığına gönderilecek. Kim tarafından yazıldığı, kimin gönderdiği Vekâletçe de bilinmiyecek.

4 — Vekâlet bu şiirleri (Ulus) gazetesinde, bir veya iki sahifede ve hiç bir sıra gözetmeksizin, ihsası rey etmeksizin hepsini bir arada neşrettirecek; halkın en güzel şiire rey vermesini isteyecek.

5 — Aynı zamanda Vekâletçe bütün askerî kumanda heyetinden; Fakülte, yüksek mektepler, liseler felsefe, tarih ve edebiyat öğrstmenlerinden, bütün ilbay, ilçebay ve Halkevi-reislerinden en güzel şiirin bildirilmesi lüzumu resmen ve tamimen istenecektir.

6 — Reyler birinci, ikinci, ü-

çüncü diye ayrılmıyacak, yalnız en güzeline verilecektir.

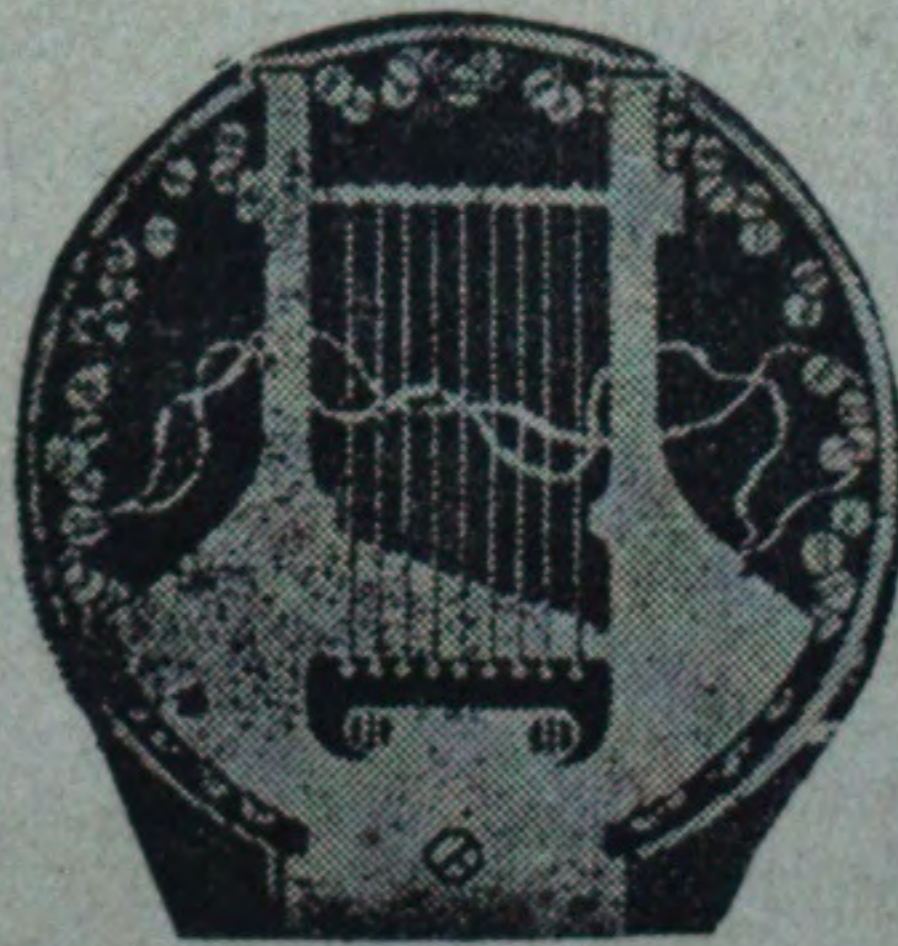
Alınacak cevapların tetkiki neticesinde en çok rey kazanan birinci; diğerleri rey sayısına göre ikinci, üçüncü olacak.

İşte milletin, cumhuriyetin, vatanın mukadderatını, şerefini, temsil edecek, milletin bayrağı gibi bütün dünyaca bilinecek (Millî marş) bu şekilde intihap edilebilir.

Yoksa meşhur otoriteler, âlimler, sanatkârlar ve hattâ heyetler tarafsız hüküm veremezler. Bu insanlığın tabiî ve mukadder za'fıdır. Ve islahına, önüne geçilmesine çare yoktur.

Vaktiyle (Hayat) mecmuasında Akademi tesisi için bir (anket) yapılmıştı. Bu ankete verilen dikkate şayan cevapların bu münasebetle gözden geçirilmesi, naçiz fikrimizin isabetini teyide yarar ümidindeyiz.

Kerim Aydınli Oğlu

Plâstik Sanatlar ve Türkiye

AR Mecmuasının (Plâstik Sanatlar) a dair bir kaç sualine Bay Vedat Nedim tarafından verilen pek dikkata şayan şu müstesna yazı iftiharla (Ülker) e alınmıştır..

1 — Bugün Türkiyede bir sanat buhranı vardır. Bir milli edebiyatın mevcudiyetinden bile şüphe ettiren dedikoduların yanında, plâstik sanatlar bakımından memleketimizde tam bir kıymet ve ölçü anarşisi vardır. Resim ve heykeltıraşlığın bizdeki bu revaçsızlığı ve anarşisi karşısında ne düşünüyorsunuz?

2 — Sanatın milli varlığımıza, milli kültürümüze girmesi için ne gibi çarelere, tedbirlere başvurmak gerekir?

3 — Türkiyenin sosyal gidişlerini nazarı itibara alarak, bizde sanatın devletleştirilmesine taraftar mısınız? Muhtelif rejimler içinde yaşayan devletlerin kabul ettiği bu prensip bizde müfid neticeler verebilir mi ?

I — Sualleriniz muayyen bir takım peşin — fikirlerden hareket ederek tertip edilmiştir. Meselâ anketinize “bugün Türkiyede bir sanat buhranı vardır . .” diye kâti bir hükümle başlıyorsunuz.

Ben bu fikre iştirâk etmiyorum. Bence bir sanat buhranı değil, bir sanatkâr buhranı vardır. Bizde sanatkâr kendi aczini, derhal, muhite ve memlekete yüklemek ister. Bilhassa sizin gibi beynelmilel bir dil le konuşan resim sanatkârlarının, muhitlerini yadırgamalarını anlıyamıyorum.

“Takdir olunmuyoruz,„ diye kırsırlıklarını mazur göstermelerini bir türlü kavriyamıyorum. Kuvvetli ve orijinal bir sanat eseri, Hotanto’da bile doğsa, derhal beynelmilel plâna çıkmasını bilir. Halbuki bizde resim ve heykeltraşlık sahasında orijinal ve kuvvetli eserin yokluğunu siz, revaçsızlık ve anarşi diye tavsif etmek istiyorsunuz. Bilmem ki burada aldanan kimdir?

Avrupa’dan yeni dönen veya mektepten yeni çıkan hemen her sanatkârın ağzında bir alay şikâyet teranesi var, fakat eser sahasında ise bir verim boşluğu görülmektedir. Halbuki Türk vatani güzel sanatların her sahası için en bahti-

yar bir memlekettir. Türk sanatkârı Öyle bir leketin çocuğudur ki O, seslerine el dokunmamıştır, tadiati bakirdir ve insanı, henüz bir muadeldir. O halde orijinal ve kuvvetli bir Türk bestekârının, bir Türk romancısının, bir Türk ressamının çıkmasına mani olan nedir ?

Sanatkârın yaratma kudreti öyle bir radyom şuaıdır ki onnn in-tişarına mani olacak hiç bir irade tasavvur edemiyorum. İçimizdeki kabahati dışımızda aramıyalım.

Birçok sanatkârlarımız, meseleyi sadece maddî dava olarak ortaya koymaktadırlar ki, böyle yapmakla bence büyük bir hata işlemektedirler.

Onlara göre devlet, bugün, her sanatkârı bolca bir aylığa bağlasa ortada hiç bir mesele kalmıyacaktır.

O vakit bestekâr, bol ve güzel eser verecek; ressam, bol ve güzel tablo yaratacak; edib, bol ve güzel eser yazacaktır.

Halbuki hemen ekseriyetle Türk sanatkârlarının verimi, refaha kavuştukça azalıyor. Misal mi? Yakup Kadri, Ruşen Eşref, Namık İsmail. Refaha kavuşmuş bestekâr henüz tanımıyorum.

O halde sanatkârlarımız için bu günkü maişet sıkıntısı — eğer böyle bir şey mevzuu bahs ise — adetâ bir müşevvik rolünü oynuyor!

Beynelmilel tanınmış sanatkârların hayatına bakarsak görürüzki sanat, ızdırabın ve mücadelenin ye-mişidir; ve refah, münhasırân, hiç bir vakit, verim âmili olmamıştır.

Revaç meselesine gelince, hiç şüphesizki, her sanatkâr, muhitin alâkasına muhtaçtır. Fakat bu alâkayı da kamçılacak olan, şikâyet ve serziniş değil, bizzat sanatkârın mütevali verimliliğidir.

Sanat eserine revaç göstermediği iddia olunan bu memlekette kötü bir ressamın kötü kötü eserlerine kırk bin lira para verildiğini bizzat siz, deminki konuşmamız esnasında, söylüyordunuz. O halde şikâyetiniz neden? Ben korkuyorum ki Devlet, elinizdeki bu son silâhı da almak için bir gün karar vererek bütün şikâyet eden sanatkârları bolca bir aylığa bağliyacak. Neticede siz, mahcup çıkacaksınız.

Sanat eseri her şeyden evvel, kuvvetli bir yaradılış, sağlam ve esaslı bir meslekî terbiye, geniş bir kültür, ve hepsinin fevkinde olarak ta sonsuz bir «Enthousiasme - Heyecan» mahsulüdür.

«Kara sevda» denilen çırağ, eğer sanatkârın yüreğinde yanmazsa ve kafasının prizi insanlığın şimdiye kadar yarattığı ve her gün yarata gelmekte olduğu güzellik ve fikir âlemine takılmamışsa, sanatkârı Karun'un haznesine salsanız, yine oradan elleri bomboş çıkar.

II — Sanat eseri olmayınca yahutta pek az olunca nenin, varlığımıza ve millî kültürümüze girmesini istiyorsunuz, anlıyamıyorum.

Şarklı sanatkâr, tenbelliğini mazur göstermek için «Maksud eser ise, mısraı berceste kâfidir!» paradoxe'ünü pek güzel uydurmasını bilmiş! Halbuki eserin kalitesi kadar kantitesi de sanatkâr için mühimdir. Bana öyle geliyor ki Michel Ange'in sade eskisleri, bizim bütün ressamlarımızın bütün tablolarından kemiyet bakımından da faiktir. Halbuki sanatkâr, bilhassa böyle Türkiye gibi yatağını değiştirmiş bir memlekette bir misyon sahibidir. Gençliğe emanet olunan yeni rejimimizin heyecanını, imanını ve şuurunu yaşatacak ve canlandırarak unsur, sanatkârdan başka kimdir? ve kim olabilir?

Bu misyona yaklaşmış bir adam gösteriniz ki onu, bu devlet ve millet takdir etmemiş olsun!

Eğer böyle müstesna bir şahsiyetimiz olsaydı, ve eğer biz de onu tanımiyacak ve anlamıyacak kadar nankör ve anlayışsız olmuş olsaydık, bu şahsiyetin hududlarımız dışında kazanacağı şöhret kendisini Türkiyede dahi empoze ettirirdi.

O halde sanatkârın büyük kuvveti ve yardımcısı, eseridir.

«Göster bana eserini, senin ne biçim bir insan olduğunu sana söyleyeyim» deyen mütefekkirin sözlerine inanarak, meselâ resim sahasındaki eserlerle ressamlarımız hakkında verilmesi lâzımgelen hükmü, artık sizin takdirinize bırakıyo-

rum.

III — Koyu ve imanlı bir devletçi olmama rağmen, bu üçüncü sualinizden bir şey anlamadım. Sanat'ı devletleştirmek ne demektir? Hangi memlekette sanat devletleştirilmiştir ki, Türkiyede devletleştirilsin? Sanatkâr bir fabrikarmıdır ki, faaliyeti ve mahsulü devletleştirilsin Komünist Rusyada bile sanatın devletleştirilmesi diye bir şey yoktur. Sanatkâr, bir fabrika ve sanat eseri de bir matah derekesine indirilmemelidir.

Tek partili rejimlerde kabul olunan ideolojik prensipler dahilinde sanatkârın yaratma hürriyetini tehdit etmek, hiç bir akıllı devlet adamının aklından geçmemiştir. Ve temenni edelimki, bundan sonrada geçmesin.

Eğer sanatın devletleşmesinden maksadınız, sanat eserinin ve sanatkârın himayesi ise, Türkiye devleti bunu yapmıyor değil. Güzel sanatlar

akademisi, her sanat aşıkına kapılarını açmış, konservatuar ve tiyatro mektebi adeta kaydı hayat şartıyla maişeti emniyet altına almıştır. Birçok talebe Avrupada devlet hesabına tahsil ediyor. Üniverritemiz bütün yüksek mekteplerimiz gibi, herkese açıktır. Şimdi eğer bütün bu müsait şartlara rağmen, eser çıkmıyorsa devlet buna ne yapabilir? Bir şeyin himayesini istiyebilmek için o şey evvelâ mevcut olmalı.

Sanatta «*médiocre*» un himayesi cinayettir. Yalnız devletin, yapabileceği ve yapması da çok faydalı olacak bir iş varsa o da, Güzel sanatların her sahasında «*Prix*» ler ihdasıdır. Yalnız bu «*prix*» leri her sene ehillerine vermek, ve ehli yoksa vermemek şartıyla. Yani *prix*, bir muavenet derekesine inmemelidir.

Vedat Nedim Tör

Millî Marş

*Türkiye, ey dehaların ağır vatani;
Fecrin öksüz milletlere hürriyet tan'ı . .
Eğil, Ey Türk ve takdis et büyük Atanı;
Bir ilâhtır Cumhuriyet, yurt yaratanı . .*

*Üç tarafı denizlerle, şarkı dağlarla
Çevrili bir vatanki: Şen sonsuz bağ . .
Ufuklara hakim burçlara, çelik ağlarla.
Örölmüş. her yeri dolu genç idâhlarla . .*

*Yüksel'de bak göklerine, bin çelik kanat;
Bu yurтта var insanlığa hür şeref, hayat;
Üstün cihanda her zaman, Türk bayrağı, bu ad,
Yer bulamaz ölkemizde, kin, cahil, fsad. .*

*Güneşten hür sancağınla göklere çık, dolaş;
Geçit vermez dağ başları, coşkun sulardan aş;
Zalim düşman, hissiz insan, haksızlarla savaş;
Görme bir gün Türk kızının gözlerinde yaş . .*

K. A.

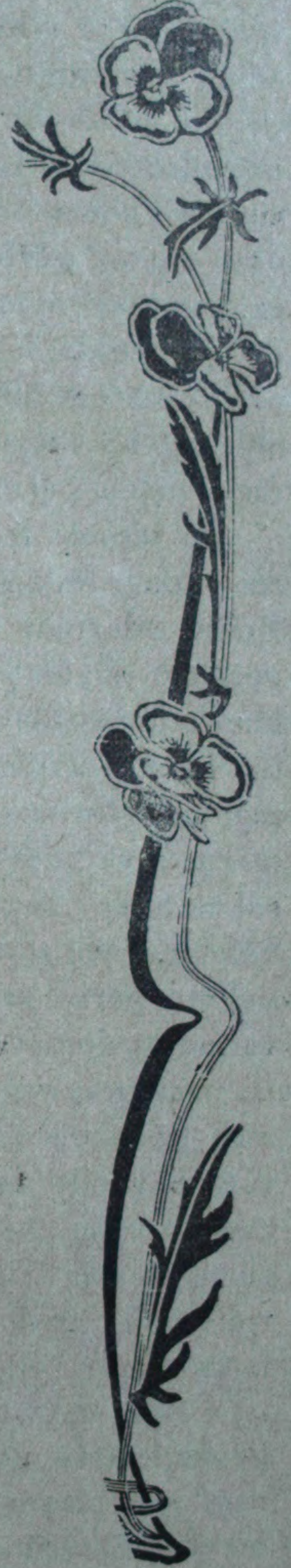
Cumhuriyet Marşı

*Vatanın son taşı kalsa, yine biz çarpışacak;
Cumhuriyet kuracaktık, uçurumlar aşacak;
Görünen son dağın üstünde durup haykıracak.
Ölkümüz hür yaşamak, hür yaşamak, hür yaşamak*

*Yurdu çepçevre kuşattıksa nasıl rayla bütün,
Dolacak üç denizin efku saraylarla bütün;
Türkiye; bilmeli dünyaki: cihandan üstün.
Gökyüzü, işte örölmüş al kanatlarla bütün . .*

*Yükselen, hür vatan üstünde zafer şarkıları . .
Her köyün, her şehirin ölküsü daim ileri . .
Parlayan üç deniz ufkunda kemal süngüleri
Yükselen, hür vatan üstünde zafer şarkıları.*

K. A.

Fevkâl Beşer

Bir cemiyet bünyesine, her nasılsa, girebilen fena ve muzir adetler fertlerce o kadar tabii, o kadar salim görülürki: Üzerinden asırlar geçtiği halde bu an'anelerin tahribatından, veya kültür'ü mahvetmesinden kimse müteessir olmaz veya olmaz görünmeye mecbur kalır. vaktaki müesseselere yerleşen bu görenekler haaici bir nefret, hasbi bir hücum önünde kalır; o anda hakikat hayretle anlaşılır, ne fayda iş işten geçmiş olur.

Bu içtimai halete en güzel misal şudur: Milâdın ikinci asrında, Rodos adasında gerek hakimlerin, gerekse büyük kumandan ve meşhur kahramanların her biri adına bir heykel dikilir. Bu adetten dolayı bir gün gelirki: Her tarafta mermer ve tunç kalabalığı adanın sokaklarını kapatır, geçecek yol kalmaz. Aynı zamanda halk bu heykellere para yetiştirmek mecburiyetinden dolayı aç kalır. Memleketin malî kuvvüti mahv olur. O zaman göya bir çare bulunur. Artık yeni heykeller dikilmez; fakat sırasıyla eski heykellerdeki adlar silinerek yerlerine yeni hakimlerin, büyük muharip ve kumandanların adları yazılmaya başlanır.

Fakat fena bir adet kökünden kaldırılmazsa fenalığı zail olmıyacağı için bu yeni karar, artık memleketin kültürüne, maneviyatına tevcih olunmuş daha elim bir maska-

ralık, bir hamakat ifade etmiş olur. Çünkü artık aksakallı bir hâkimin heykeline genç ve güzel bir cesurun adı; yahut kupkuru bir bilgin heykeline kaba, iri bir hâkimin adı yazılır.

Ve bu âdet meşhur münakkit Krizostomos'un tesadüfen (Rodos adası)na uğramasına ve bu halin gülünçlüğünü, feci neticesini şiddetli bir muahaze ve tenkit ile teşhir etmesine kadar devam eder.

Burada dikkate şayan hâdise şudur: Adlarına heykel dikilmiye lâayık o kadar insanlar yetiştiren memlekette göze giren bu feci hakikati görececek bir kimsenin çık-maması.. Bunun sebebi korkaklık faziletsizliktir. Bu hadise bir cemiyet için her şeyden her dürlü ihtiraslardan münezze, feragat sahibi asil münakkitlerin ne kadar lüzumlu olduğunu gösterdiği gibi, ilk orta çağ yığınlarının, kalabalığı-her vakit avare ve serseri olduklarını teyit eder.

Bundan ötürü; avare cemiyetleri idare edecek ilâhi bir (fevkal-beşer) e, bir (önder) e her zaman, her vakit, her cemiyet muhtaçtır.

* *

AHMET HAŞİM

(Şöhreti, bir altın sis ve erguvani ziya gibi) Türk sanat ufuklarının akşamını kaplıyan Ahmet Haşım (İlk insanların cahaleti içinde yaşayan bir muhitte, tesadüfen doğmuş bir mucize değildir) (Eserlerini bizzat Fransızcaya çevirebilecek kudrette, yüksek kültür sahibi;) ve (ruh'rakıs) şairini bir çok mevzularda geçmiş büyük sanatkârlardan biridir. Eserleri, bütün bir ömür, insanı ebedî bahar iklimi, bir saadet dünyası içinde yaşatacak derecede güzel, adeta ilâhi şeylerdir.. Her türk genci istediği ideale kavuşmak için, hiç bir gün onun eserlerini tetbbu etmekten müstağni kalamaz.. yalnız bir makalesinden intihap olunan şu zekâ yıldızları onun zamanımızda değil, daha bir kaç asrı bile geride bırakacak eserler yarattığını apaçık gösterir:

1 — Bir memleketin medenî ve bayındır olması, o yurt sakinlerinin şahsen mes'ut olmak hünerini öğrenmeleriyle mümkün olur.

2 — Her insan cemiyeti için bir şeref ve asalet kaynağı olan geçmiş zamanlara sevgi, duygusu; içinde bulunulan devre saygı ve yaşamak aşkıyla beslenmezse, men-

sup olduğu cemiyet için bir tehlike olabilir.

3 — Eski hatıralar ve türelere, atalardan gelen usullere dayanan bir terbiye kadar insan ruhunu daraltan ve duyuş, seziş kudretini körleten bir şey yoktur.

4 — Akdeniz çevresinde doğan ronesans fecrinin ışıkları etrafa dağıldıktan sonradır ki : Bu günkü medeniyetin izleri görülmeye başlamıştır.

5 — Gençler, karşınızda bir bahar gecesinin mehtabı içinde, kokulara, rüzgârlara karışmış, titrek aşk ve neş'e şarkıları dolaşiyor. . Modern insanlık, parlak bir nehir gibi, yeni şafakların aydınlıklarına doğru koşuyor.

Ahmet Haşım

Muztarip, yaralı, aç, mazlum insanlığa olan yardımları alâimî-sema gibi yurdun ufuklarını kuşatan bu siyanet müessesesinin 60 ıncı yıldönümünü tebrik münasebetiyle duyğularımızı bu naciz şiirin beyaz satırlarına tevdi ediyoruz.

Gönüllerden açık bir yaz fecri ve bir ipek teması gibi ümit ve teselli geçiren bu kurulun 60 ıncı yıldönümünü kutlularken; bütün medeniyet, insaniyet müesseselerine örnek olmaya lâayık yüksek şerefi, mevkii, muvaffakiyetleri önünde eayğı ile eğiliriz.

İ T H A F ..

*Ey Kızıl ay! ey şefkat ve yardım sembolü,
Ey hür vicdan ikliminde açan Türk gülü.
Vurunca ışığın sessiz, durgun, bu göklere
Hemen ümit, sevinç iner me'yus gönüllere . .*

*Ey vatan ufkunun hazır, siyanet meleği,
Ey henüz ruhunu veren bir asker dileği . .
Ufkumuzda açan beyaz, al renkli fecir,
Düşen yaralı göksüne şefkatle eğilir.*

*Okşarsın yanan alnını, solgun yüzünü
Anne gibi koruyansın yurt öksüzünü.
Her şehidin son duyulan sözünde adın,
Ve üstünde güneş gibi durur kanadın . .*

*Ey ruhlarda açan sevgi siyanet gülü,
Ey hür vicdan ikliminin izgi sembolü . .
Hürmet senin kuruluna, doğduğun ile.
Hürmet seni koruyana, uzanan ele ..*

*Tebcil eder beşer seni ey yüce hilâl,
Senin beyaz ışığınla silinir melâl . .
Ey mukaddes şefkat eli, barış (Venüs) ü . .
Sulhün mavi göklerinde insanlık süsü .*

*Sen gençliğin, kadınlığın en temiz eli;
Ey türk'lüğün insanlığın nezih emeli . .*

*Güzel anne, ey ruhların beyaz ru'yası;
Hür gölgende ölen duymaz ayrılık yası.
Vatan için ölsede bir türkoğlu, yine.
Ruhu gelip yatar senin kutsal gölgene . .*

*Ey ebedi bahar dolu, sulh bahçesinin.
Her dem açan beyaz gülü, bir Kız sesinin ..*

*Aksi gibi dalgalanan ey güzel hilâl,
Senin beyaz ışığınla silinir melâl . .
Hürmet senin kuruluna, doğduğun ile;
Hürmet seni koruyana, uzanan ele . .*

Kerim Aydınlioğlu

Mark Orel'den Fikirler

Mevcudiyeti insanlık tarihine büyük şeref veren fevkâlbeşerlerden Mark Orel'in bu fikirleri 1800 senedir insan fikrinin en mes'ut tecellilerinden sayılmakta ve her vakit saygı ile anılmaktadır.

1 — Biz hepimiz tek ve aynı eseri işlemekte müşterekiz.. Bazıları bunu bile rek ve tamamen şuurlu olarak, diğerleri ise bilmiyerek işler. Birimiz bu eseri şu suretle, diğeri başka suretle işlerken bunlara itiraz eden bir diğeri yapıları kaldırmaya çalışıyor demektir. Ve bu nizamın ahengini kurmak için böyle bir muavine lüzum vardır.

2 — Akla karşı gözlerini kapayan kördür; bir başkası tarafından sevk edilmesini isteyen kimse dilencidir. Dünyada olan biten şeyin esaslarını düşünmiyerek, müessif hadiselerle karşılaşınca müteessir olan cahildir.

3 — Anfiteatr'larda küçük, büyük hayvanların resmi geçitlerini seyretmek; Gladiyotör'lerin musaraalarını görmek tıpkı bir kemik için çırpınan köpekleri iplerle oynatılan kuklaları seyretmeğe benzer. Böyle olmakla beraber bu temaşalara fena bir gözle bakmamalıdır. Fakat şunuda bilmeliki: Her kesin değeri çok sevdiği şeylerin derecesiyle ölçülür.

4 — Haytta ebediliği istemek önümüzden uçup giden kuşlara gönül vermek gibidir. O kuşlar ki: bir an içinde ufukumuzdan uzaklaşmış ve gözden kaybolmuşlardır.

5 — Güzel bir ruhun simaya neşrettiği ışık ve renk ve edep ifadesinin bütün vücuda aksetmesi lâzım gelir. Fakt her türlü gösterişten çekinmek şartıyla.

6 — İlâhlardan gelen şeyleri-bunları büyük bir hikmetle yaptıkları için hürmet etmeli, İnsanlardan gelen her şeyi iyi ve kötüyü fark ve temyizden aciz oldukları için bir nevi şefkatla kabul etmelidir.

7 — Daima bir tek gayesi olan kimse bütün hayatında tek ve aynı insan olarak kalır.

8 — Sükûnet içinde, heyecansız, telâşsız ve müsterih olan akıl ve zekâ kendi meçlubiyetleri icab olarak, istedikleri yolu, bin müşkilât içindedeyse, kat ederler.

9 — Fena kalple, gayri munis bir adam gibi azamet ve gafletle hareket etme. Hiç bir sahte tavır ve hareket zihnini çelmesin. Ne gözlerinde, ne işlerinde uzun uzadı dilek olmasın.

10 — Bir kime seni tenkit veya biri senden nefret ettiği vakit onların ufak ruhlarının içine gir; ne olduklarına bak. Bunlar bir gün senin için başka türlü düşünceler; bu ciheti göz önüne alarak onların nefret veya tenkitlerinden hiç azap duyma. Hatta böylelerine iyilik yap zira ilâhlar bile insanlara rüyalar, ilhamlar vasıtasıyla kendilerine endişe veren şeyler hakkında yardım ederler.

11 — Başkalarının nelerle meşkul olduklarını, hal ve hareketlerinin nedeem ibaret olduğunu; fikir ve zihinlerinden neler geçtiğini düşünmekten, araştırmaktan çekinen; böyle şeyleri hatırına getirmiyen bir insanın küçük bir felâkete bile maruz kalmasına imkân yoktur.

12 — Ruh her hangi bir kimseye karşı husumet besler; veya onu yaralamak istiyormuş gibi aleyhinde hareket ederse aynı akibete kendisinde maruz kalır.

13 — Hiddetlenen bir kimse bir nevi ıztırabın tesiri altında gizli bir kalp darlığı ile aklını kaybeder gibi görünür. Çünkü: hiddet anında yüzün güzelliği ve ruhun yüze akseden büyüklüğü söner.

14 — Toprağa mensup bir insanın yeğâne meyvesi saf bir ruh sahibi olmak ve cemiyete hizmet etmektir.

15 — Gökler ve içindeki yıldızlar göz ve zekânın zevk ve haz alması için ya-

VECİZELER..

Yüz yıllardanberi insanlığa, berak bir suyun aksi gibi, teselli ve ümit kaynağı olan, ve bütün bir ömür yolumuza altın ısıklarını serpen büyük ebedî, ilâhî fikirler vardır. Karanlık bir gece ufkundan ansızın parlayan bir yıldız gibi en betbaht ve karanlık günümüzde ziyası bize ezeli saadet ışığı gibi gelen bu fikirler, vecizeler felsefe kırıntıları, hikmet çiçekleri, süzme fikirler veya sözler; ilâhî mefhumlar, ebediyete hükmeden düşünceler ve büyük Cenabın bulduğu (Tiryaki sözleri) gibi klişeler altında neşredilmektedir. Maalesef bu iş o kadar iptizale vardırki: San'atın her nev'inde tecrübesi en feci tecelliler bir kaç medrese yetişmesi bile, bağyağı, gülünç terkipler ve cümlelerden ibaret eserlerine vecizeler, felsefî fikirler, süzme sözler demekten

1 — İyilik, bazan çok yaşar; fakat, kötülüğün ömrü daima uzundur.

2 — Şöhret, istihkakın azabı ve iktidarın cezasıdır.

3 — Cahilin seni yermesi kemaline şهادettir.

4 — Fenalıkla izale olunan kötülük yine döner, kat'i zafer kötülüğü iyilikle izale etmektedir.

ratılmış boş bir manzara alemi değildir. Bu alem, insan zekâsının her gün bir yeni keşife bir büyük zaferin tahakkukunu temine esas oluyor.

16 Kimsenin ne efendisi, ne kölesi olmak istemiyerek saf, sade ve açık bir ruh feragatiyle çalışan, intihap ettiği biricik yolda ilerleyen kimse mücadele-

çekinmediler. takvim yapraklarına, şekerleme kâğıtlarına varıncaya kadar dağılan bu (İnsan zekâsının yıldızları); bir çok manasız, adi heyezanlar arasında kaybolmak üzere. Onun için bu yüzlerce binlerce fikirler arasında şulesi bir altun ziya gibi harikülâde parlayanlarını ayırıp neşredeceğiz.

Bütün bir ömür her işimize, her hüküm, karar ve irademize müessir olan bu fikirler kadar bir san'at mecmuasına lâayık olan pek az şey var..

İnsan zekâsının yarattığı bu harikulâde nefis meyva, manzara veya musikinin lezzetiyle mes'ut olmiyacak hiç bir asil ruh bilmiyoruz. Onun için bu sütunun sembolü, her vakit (İnsan zekâsının yıldızları) olacaktır.

K. A.

5 — Her insana hakkını veriniz unutmayınız ki: Sizde bir insansınız.

6 — Müsamaha ve merhametle neticeleamiyen tecrübe ve felsefe bilgilerinin hiç bir kıymeti yoktur.

7 — Büyük adam olmak daima ansızın düşüp sakat olmak gibi kazara (Tesadüfen) vukubudur.

— Devam edecek —

nin en asilini yapmış olur.

17 — Kemale gelmiş bir (Zeytin) in kendini besleyen yaprağını takdis ve ve kendisini yetiştiren ağaca şükranını arz ederek yere düşmeli gibi insanda cemiyete böyle açık bir gönül sadeliği ve neş'esiyle kendini vermelidir.

“Güzel sanatlar,,a dair terceme, telif surtiyle türkçe yazılmış sekiz, on kitap var. Fakat bu kitaplardan hiç biri liselilere verilmeğe değer şekilde yazılmadığı gibi, hemen hepsinin yazılışında Scolastique bir zihniyet hâkimdir. Bu hal, bizde çok dikkate şayandır. En basit bir mevzu için yapılan “etüdler,,e fevkalâdelik vermek, mevzuu genişletmek,büyütmek, hülâsa “profond,, bir şekilde yazmak âdeta zarurî sayılıyor.

Sonra, sanatı anlatmak için yazılan bu eserlerde üsluba hiç önem verilmediği apaçık görülüyor.

Misal olarak bir sanat felsefesinden alınan şu satırlara bakınız: “Fakat, hakikatten ayrılmak istemiyen “Estetik,, tabii güzelliği ancak bir sanat adesesinden görüldüğü; ve sanat güzelliğine ait aynı Critérium’lerle muhakeme edildiği nisbette kendisine bir mevzu olarak alır.,,

Baştan sona kadar eklentiden ibaret; acele terceme edilmiş duygusunu veren bu satırlarla muharrir sadece şunu demek istiyor: “Estetik tabiatteki güzellikleri bir sanatkâr görüşüyle tetkik eder.,,

Soran bu kitapta: “Tabiat, doğ-

rudan doğruya uzviyeti alâkadar ettiğinden, sırf hasbî olan bedii heyecanı kolay kolay şuurda uyandırmaz.,, deniyor.. Halbuki: ruhunda güzelliği görmek istidadı olmayan; zevki tabiatteki güzellikleri anlayacak derecede terbiye görmeyen bir kimse tabiat karşısında hiç bir şey duyamaz. Ve tabiat doğrudan doğruya; yani hazırlanmamış bir kimsenin uzviyetini de müteessir etmez... Demek gerekti.. Çünkü: Cahil adam, en güzel bir tabiat manzarası karşısında bile duygusuz kalmıştır.

Sonra, “hasbî olan bedii heyecanı kolay kolay şuurda uyandırmaz.,, deniyor. Halbuki: zevki tabiat güzelliklerinden duygulanacak derecede terbiye görmüş bir insana, tabiat, sanat eserinden ziyade tesir eder. Denilecekti.. Böyle olmasaydı, sanat eserinin tabiatten mülhem olmaması lâzımdı..

Bu kitaplar, maalesef baştan nihayete böyle yekdiğerini bozan hükümler, fikirlerle doludur..

Gerçi her sahifede âdeta bulunmuş denecek derecede nadir felsefe kıyıntıları ve fikirler yok değildir. Ne faide ki: ifade edilmek istenen bu orijinal fikirler berbat bir nesir

arasında kaybolmuştur. Bu kitaplar; zamanımızda "Nesir sanatı,"nın hezale doğru yöneldiğini apaçık gösteriyor.

Diğer bir "Estetik,"ten rastgele bir sahife açıyorum:

Muharrir "güzel," ile "çirkin,"i karşılaştırıyor; bir çok şeyler yazıyor; sonunda gûya mevzuu hülâsa ederek: "güzel, bir maşeriyet ve bir içtimadır; çirkin bir inziva ve infirattır," diyor..

Hayret edilir; ne kadar vahi ve manasız bir ifade...

Bu satırlar, Ahmet Vefik paşanın "Molyer," tercemesinde karikatürize edilen iskolastik medrese konuşmasından, o gülünç kıyas oyuncaklarından farklıdır? Temin ederim: bu garip bir merak sevikle yapılıyor.. Hâlâ medrese zihniyeti, iskolastizm kafalarımızda hüküm sürüyor..

Yoksa bu muharrir veya müellifler! isterlerse en sade ve en güzel bir üslupla eserlerini vücuda getirebilirler.. Buna şüphe yok. Fakat, onlar bir itiyadın eseridirler.. Basma kalıp klişelere meftundurlar.. Pek acele yazar ve terceme ederler. Halbuki: bir insan, ne kadar yüksek âlim ve sanatkâr olursa olsun; yazdığını üç,beş kerre okuyarak tashih etmez, bir sahifedeki fikirlerini evvelki ve sonraki sahifelerle karşılaştırıp kontrol eylemezse; her mevzuu aylarca kafasında bulundurmaz; muhakeme, mutalaa etmeden yazar, elbette eseri noksan; üslubu kusurlu olur.. Ne kadar tekrar edilmiş olsa bile;"daha uzun bir sabır-

dır,, sözü az çok doğrudur.. Bunun için, "Güzel sanatlar,"a dair şu yazıyı; sade ve basit olsa bile; yarının genç ve değerli sanatkârları olacak liselilere armağan olarak takdimden çekinmiyoruz..

Zira, hayatımızda şuna kaniiz ki: dünyada hiç bir kimse, mutlak ve kat'î hakikati bulamamıştır.. Her estetik ve felsefe kitabında tabiatın bir kısım hakikatları ancak izah edilmiş; kapalı ve meçhul sırlarından bir kaçı keşif edilebilmiştir.

Fakat tabiatın bilinmesi için, her insanın sezış ve görüşü, ne kadar az ve basit olsa bile, derin ve karanlık bir geceye herhangi pençereden âkseden ışık; ve karanlık bir gece üstünde bulutlardan sıyrılıp ışıldayan yıldız gibi faideli-dir..

Bu sebeple, "yalnız fikirlerimize iştirâk edenler," değil; hayata, sanata, diğer herhangi şeylere dair fikirlerini söyleyenlere de teşekkür etmeliyiz..

Böyle şahsî, ve ne kadar sade olursa olsun, bakir düşüncelerdir ki: hakikatin bilinmesine sebep olmuştur..

Bundan ötürü, şu tetkikimizde, fazlaca, münakaşaya ehemmiyet veriyor; az çok hakikate yakın fikirleri bahse mevzu ediyoruz..

Çünkü: Türkçe yazılan "Estetik,"lerin hemen hepsi "lalu," şöyle, «âlain» böyle demiş; J. M. Guyeau, Pirandello, Valéry, H. Delacroix, Şarl Bodler, Goethe, Schiller, Schelling, Lessing, Kant, E. Groos, Eflatun, Aristo, Bergson, Descarts,

Nietzsche, M. Nordav, Lyps, Lubbock, Taine, Voltaire, O. J. Véron, Ribot, Plotin, J. J. Rousseau, Spencer, Hegel, R. Degormon, Pascal gibi yüzlerce meşhur veya maruf şair, edip, feylesofun fikirleri anlatılmıştır. Fakat bu fikirler hiç kontrole tâbi tutulmamış; hiç birisi tenkit, takdir veya reddedilmediği gib, bu fikirlerden bir netice veya terkip de yapılmamıştır...

Onun için bu eserin ne telif, ne terceme olmadığını; fakat, salâhiyetli bir kaç "bediiyatçı,,nın fikirlerini, şahsî seziş ve görüşlerimizin mihrakından geçirerek, yazmış olduğumuzu işaret temeyi faideli buluyoruz..

GÜZEL SANATLAR

"Estetik,, ötedenberi bediiyat, nefis, nazik, güzel sanatlar diye türkçeye çevrilmiştir.. Fakat bu nevi kültürü temsil eden müesseseye "Güzel sanatlar akademisi,, denildikten sonra, artık "Estetiğ,,e "güzel sanatlar,, demek muvafık olur. Hakikaten, estetik, tam anlamıyla "güzel sanatlar,, demektir.. Çünkü: tabiat güzelliklerinin sanat eserlerinde nasıl tecelli ettiğini araştırır.. Onun için "güzel sanatlar,,a dair her eser "güzel,,i; "ideal güzel,,i tarif ve tasvirle başlar..

GÜZEL

Her zaman, "güzel,, mefhumu münakaşa olunmuş, fakat "ideal güzel,,in ne olduğu kemalile tarif edilememiştir..

Halk, "gönül seven güzel olur,, der; Fransızlar, "güzel,,i idrakin bir zevk meselesi olduğunu, herkesin

"güzel,,i aynı şekilde kabul etmediğini, her ferdin ayrı şekilde "güzel,,i gördüğünü, bunun için "güzel,,i münakaşa edilemeyeceğini söylerler.. Nedim:

Yok bu şehre içre senin vasfettiğin
dilber nedim;
Bir peri suret görünmüş, bir hayal
olmuş san.a

diye, güzel'in mücessem olarak tecellisine imkân olmayacağını sınış..

Hâmid'in eserlerinde "som güzel,,in ne olduğuna, nasıl olduğuna dair hususî bir tarif yoktur. Ahmet Haşim de hususî bir mevzu olarak, "güzel,,i tarif etmemiştir..

Fikret; güzel, bu işte hakikatlerin hakikatidir.. Diye Eflatunun fikrini tekrarlamış..

Türk rönesans sanatkârı büyük "Yakup Kadri,,nin her eserinde, "güzel,,in batı ve doğuş ufkunu andıran harikulâde tasvirleri taşar; fakat münhasıran "güzel,, için derli, toplu bir şey yazmamış..

Yalnız, büyük Cenap dünya güzeller ilâhesi "Kerima,,n için şu nefis tasvirini ebediyete tevdi etmiştir:

Keriman'ın boyu başının takriben sekiz misli; arkadan bakılınca: vücudunun en gneiş yeri omuzlar, sonra kalçalar.. Kalçalarından az yüksekte olan beli orta bir incelikle sarahaten teressüm ediyor.. Bacaklarını yanyana getirince aralarında hemen hemen görünmiyecek kadar aralık kalıyor..

Bacakları gibi kollarında ve vücudunun her tarafında alestikiyeti duyulan tatlı bir müdevveriyet şiiiri var.. Hiç bir yerinde karşılıklı benzeyişi (tenazuru) bozacak bir kusur

yok..

Hasılı bu zarif kızın endamındaki tenasüp «Hay» «Janküzen» ve «Tomson» un ölçülerine tamamen uygundur..

Yüzü karşıdan, az uzununa geniş yuvarlak; «profili o kadar parlak, kabarık bir müdevveriyet resmediyor ki: bütün bir ömür insanı mes-teder» çünkü: yandan bakılınca hiç bir yeridne kemikli, köşeli bir çizgi görülüyor.. Oldukça geniş ve yüksek alnı ortasında mutedil bir yumrulukla inhina alıyor..

Şakaklara doğru incelen kaşları aralıklı, açık, gözlere nisbetle ne çok yüksek, ne de gözlere yakın..

Burun alından tatlı bir çizgi ile ayrılıyor; dudak üstüne gururla iniyor..

Gözleri, oh, Keriman'ın gözleri bütün bir ahu şiiRIDIR.. Akşam renkli, uzun kirpiklerle çevrili gözlerin akı mat beyaz; bebeği, döndüğü tarafa parlak zulmetini dağıtan birer siyah yıldız gibi.. Ve parlak siyahlığı itibariyle saçları gözlerine uygundur... Zira, Keriman nasılsa modaya uyup da; koyu lâcivert dalgalı saçlarını kestirmemişti..

Ateşgülü rengindeki hafifce etli ağzı o kadar güzel ki: cidden ta'if edilemez.. Mevzun inhinasiyle üst dudak alt dudak üstüne hafifce kıvrılıyor..

İnsan güzelliğinin ve tenasübünün mütehasısları dreler ki: boğaz, yüzün uzunluğunda olmalı, dolgunluğu baldırların kalınlığını geçmemeli.. Ve böyle idi.. Nihayet bütün bu güzellikler, mat bir mermer be-

yazlığındaki dolgun ten üzerinde duruyordu..

Duruşu latif bir mahcupluk ifade ediyor; hareketlerinde hep güzel inhinalar resmeden bir mahmurluk gösteriyor. Gözleri ürken bir Ceylân masumluğuyla, tanrım ne güzel bakıyordu..

İşte, Türk güzelinin millî vesif-ları, böyle zeki bir masumluk üzerinde sevimli, asıl bir tenasüptür.. Bu vasıflar Şarkta Azerî bir şive, (Şarkın şimalinde Kafkas ırkları tesiriyle Gürcü şemali) alır.. Garbî Anadoluda türkmenleşir ve yörükleşir; Rumelide, az çok «Hün» edasıyla değişir.. [1]

Bundan başka meşhur Fiziyo-nomist "Ujen Ledos,,un şu iki tasviri insan güzelliğinin en mesut bir ifadedisir.

«Venüs» örnekli erkeklerin yüz-leri yuvarlak, gayet latiftir.. Yanak-lar oldukça tombul, aln geniş, düz ve açık; yüksekliği az belli olur; şakaklar yuvarlak, çıkıntısız.. Göz-lerden uzakça bulunan kaşlar narin bir kavisle mürtesem; uçları pek ince ve latif bir şekilde.. Gözler büyük, berrak, yumuşak. Uzun kir-piklerle gölgeli.. Hadekalar geniş; bakış tatlı, cazibeli, çok şehvanidir. Göz kapakları yuvarlak, az kalın, şeffaf..

Burun düz, azıcık büyük; etrafı nazik ve latif, ucu hafifce topludur. Burun delikleri geniş ve yuvarlak.. Ağız düz ince bir çizgiyle görünür.. İki köşesi hafifce kalkık, dudaklar kalın, düz, açık penbe renktedir..

10 8 - 1932 Cumhuriyet... Cenabı Şahabettin

Alt dudak ortadan ikiye ayrılmış gibi üst dudak bir parça taşkın.. Çene bir parça uzun. Yuvarlak, tombul, az çıkıntılı ortası çukurdur. Yüzün kemikleri hiç bir cepheden görünmez.

Tenlerinin rengi penbe beyaz, derileri şeffaf, ince ve yumuşak, düzgün ve berraktır.. Saçlar ince, mebzul, yumuşak olup kumral veya esmerimsidir.. Başları bir parça omuzlara doğru meyilli; boğazları uzun, dolgun ve beyazdır..

Bunların omuzları dar; yuvarlak, düşüktür; göğüsleri kabarık, geniştir.. Kalçalar geniş ve çıkıntılı, kollar, bacaklar tam bir şekilde muntazam, dizler bir parça iç tarafa meyillidir.. Sesleri yumuşak, şehvanî ve şakraktır.. Seslerinin aksi ruhu tutuşturacak kadar saf, berrak bir su şırıltısı kadar ahenkli ve kulağı okşar.. Yürüyüşleri vekarlı, pek latf bir şekildedir. Hareketleri nazlı, ihmalci, hep şehvet uyandıran bir halde olur.

Bunların dikkat ve hayrete değer bir derecede bahtları açıktır.. Tabiat âdeta bütün lutuflarını bunlara vermiştir denebilir. Liyakatlerinin çok üstünde mevki ve talie mazhar olurlar.

«VENÜS» ÖRNEKLİ KADINLAR:

Venüsyen kadınların yüzleri hafifce yuvarlak ve az uzuncadır, alınları geniş, az kabarık, parlak bir letafetle mürtesem; yumuşak, kumral saçlarla çevrilidir. Badem şeklinde teressüm eden gözleri mavi, kadife gibi tatlı ve okşayıcı, baştan çıkaracak derecede şehvani-

dir. Penbe dudaklarla mürtesem ağızları cazibeli, her vakit bir gülümseme ile açılır. Gayet düz ve zarif bir surette teressüm eden burunları, uca doğru hafifce yuvarlaktır. Burun delikleri gayet güzel ve latif bir surette açıktır. Yuvarlak ve az çukurca olan çeneleri hayreti uyandıracak derecede zariftir. Sonderece ince, yumuşak tenleri gözleri kamaştırarak derecede, zambak beyazlığı ile parlar.

Yanaklar füsunlu bir kırmızılıkla renkli; fevkalâde ahenk ve tenasüble teşekkül eden boğazları yüksek, dolgun ve beyazdır. Omuzlar tatlı, yuvarlak ve az düşkündür. Muhşem göğüsleri latif bir şekilde geniş, gövercin göksü gibi kabarık, ileriye doğrudur. Kalçaları geniş ve mükemmel surette mütenasip ve dolgundur. Böğürleri latif bir surette çukur; kol ve bacaklar ince bir irtisam ve mükemmeliyettedir.

Bütün vücutlarından âdeta letafetin, sihir ve füsunun, saadetin ışıkları etrafa vurur gibi bir his uyandırır. Yürüyüşleri ilâhelere yakışan bir eda ile insanı meftun eder.. [2]

Harikulâde güzel bir sahne artistinin şu «portre»sinde «ideal güzel»in belli vasıfları nefis bir tablo gibi tersim edilmiştir..

Beyaz bir fecir ufkuan benzeyen narin vücut üstünde, gövercin göksü kadar saf, berrak (ten)i... Mat bir ziya dalgası gibi yuvarlak, dolgun, yüksek (boyun) üstünde kumral saçlarla örtülü zarif, müstesna ba-

[2] Yenifikir: Sayı 21 ..

şı... Gül dalgalı renkler ve gül yaprağının kadife yumuşaklığında pırıl, pırıl yanan yüzü.. Lâcivert bir damla ışık gibi füsunla dolu gözler.. Nar çiçeği renginde dudaklar.. Gül koncası renginde ağız..

Güzelliğinin bütün nefasetini ince, siyah kavislerle tersim eden ve uçları şakaklarına doğru kıvrılan kaşlar.. Gür bir saç dalgası aralarında yarım ay parçası gibi füsunla kabaran şeffaf, beyaz alın..

Bir tepe üstünde genç bir çam'ın duruşu gibi sahnede irtisam eden yeşil renkli bir ziya akışını andırın vücut »

Üzerine kelimelerin bu yarım ışığı vuran «İdeal güzel» mefhumunu tam bir tablo halinde canlanmış görmek için resimde (Leonard de Vinci'nin (Jeconde) ile; büyük Felmenk ressamı (Robens) in (Parisin hükmü) denen tablosunu; heykelde (Venüs domilo) yı tetkik etmek gerek.

Bu tetkik neticesinde görülecektir ki (İdeal güzel) yalnız asil bir insan vücudunda tecelli eder.

Gerçi tabiatte bir çok harikulâde güzellikler var; fakat bu güzellikler çok dağınıktır. Ve çoğuna bir gül, bir zambak, bir menekşe gibi elle temas etmek imkânı yoktur.

Meselâ: Bir şimal fecrinin harikulâde manzarası, bir yaz akşamında gurubun ilâhi irtisamları, son bahar alâimiseması, güneşli bir kış gününde harikulâde genişleyen ufuklar; bir çağlayanın ihtişamı, bir çam ormanının başdöndürücü dekorla dalgalanan füsun ve sihiri.. Nihayet, tabiatın ezeli aynası denizler; mevsim, mevsim portakal, nar bahçelerinin insanı mesteden renk ve kokudan örülmüş tenevvü'ü; fakat pek dağınık şeylerdir.

İşte; (ilâhi güzel) denebilecek bir insanda, tabiatın bütün bu dağınık renk, koku ve sesleri, nefis bir minyatör gibi, hep bir arada teresüm ve tecelli eder..

Önümüzdeki sayılardan birinde intişar edecek olan "bir insan profili karşısında düşünceler,, yazısı bu tecelliği anlatır.

— Sonu var —

Y A Z I H E Y E T İ

<i>Burdur Halkevi Neşriyat Kolu Tarafından Çıkarılır</i>	
Edebî Müdürü Daimî Yazarı	Mesul Müdürü
<i>Kerim Aydınlioğlu</i>	<i>Dr. Haydar Ömer</i>

andirn 10 Kuruş

Dağon Basımevi — ISPARTA